

Hajnal Gábor

A lábadozó első útra indul

Ősz hajjal szemüveggel ott a szomszéd erkélyen áll Zsofka néni hinnéd harciasan. A bérház kapuja nyílik és botjával kilép az utcára Sándor bácsi körül néz s elindul az úttesten át most már a másik oldalon a járdán lépeget. Zsofka néni figyel az akkurátuson öltözött divatos nyakkendő kalapos lábadozó öregurat ki nagy buzgalommal igyekszik hátában érzi felesége tekintetét.

S ahogy az erkélyen a nő a távolodó férfit követi szemével fordul utána hetven éve mintha olvadni kezdene s ifjan arcán oldódik a feszültség fellelegzik. Mondjátok meg mi az ami szemében ragyog — ha nem szerelem?

Bényei József

Árnyékok

Széthajtom mind a nádat,
vízen járok utánad.

Ne félj, Nád feje reszket,
Nem üldözlek — kereslek.

Huszonöt éve járok
nyomokban — vén zarándok.

és két árnyék fehéren
lobog a lassú szélben.

sohase közelednek,
csak mennek, egyre mennek.

szuhogva kergetőznek
partjain az időnek.

Halk hegedűszóval...

Ormos Gerőről szeretnék pár szót szólni, aki 1907. október 14-én született Pozsonyban, sokgyermekes postáscsaládban, s az újságíró-író pályán jó öt évtizedet töltött eddig. Írt rádiójátékokat és regényeket, helytörténeti tanulmányokat és riportokat, tárcákat és elbeszéléseket, megszámlálhatatlan mennyiségben és követhetetlenül sok lapban. Volt riporter, lapszerkesztő, néprfrontaktivista, helytörténeti Szegedre nyugdíjazása után települt Székesfehérvárról, s azóta főként lapunkban publikál. Csöndesen, halk hegedűszóval... Imár 75 évesen.

Hetvenöt év... Milyen irigykedve írom le... Hetvenöt értelmes, szép év... Nincs is rá szavam... S ha ez a hetvenöt éves ember hetente bejön szerkesztőségi szobámba, és elmondja, mit ír most éppen, s mit tervez még megírni... — egyszerűen ámulok. Pedig tudom, hogy fedezete van minden szavának. Hiszen már akkor is hatvanon túl volt, amikor megismertem, s húszéves katonát nem láttam, aki nála pontosabb lett volna.

Ormos Gerőről beszélnek, kinek nevét, ha másból nem, a Dél-magyarországi megjelent több száz tárcájából ismeri mindenki. Halk hegedűszóval... Mennyi emléke van egy ilyen embernek! Látott néhány forradalmat, át-szenvedett két nagy háborút — és mindig az emberről dudol valamit. Barátságáról, szerelemről, hitről, emberségről, szülői pártfogásról, gyermeki szeretetről, kötelességtudatról, tisztá örögekről, modern fiatalokról... És még egyszer sem kaptam elfogultságon. Nem szólta meg a vilámons csokoládó szerelmeseiket és az öregségükre kuporgató középkorúakat; nem lázadt föl a beat ellen és nem emelte a fellegekbe Bartókat. Vagyis, hogy mindig megértéssel tudott viselkedni a kor és divattal iránt, mert mindig és mindenben föllelte az emberit. Különös ajándék ez. Más politikai tartalmú időkben talán akár „elvtelenségnek” is minősülhetett volna ez az élet-elem — az ő gondolatvilágát ismerve, egyszerűen emberszeretnek kell neveznem.

Író-újságíró emberről beszélnek.

aki több mint ötven éve publikál. Kenyere és hivatása a betű. Valami szépre szegődött, hogy higgyen az emberben: hogy felmutassa legszebb arcát; hogy megértse esedőséget; hogy kifejthesse nagyszerűségeit; hogy megmagyarázza gyaroltságait... Világjáró, sokat tapasztalt emberről beszélnek. Mióta nyugdíjában Szegedre települt, ismerem barangolásait. Eljár a haza minden tájkára, vonattal, busszal, hátizsákkal, gyalog. Zemplén hegyeiben és Zala lankáin barangol. Gyula fürdőiben lubickol és a Mátra turistaszállóiban éjszakázik. De elmegy Karlovy Varyba és Prágába, frissen, fiatalosan, kedves, hű feleségével párban — s beszámol mindig mindarról, ami az utána oda utazóknak fontos és érdekes lehet... Lexikonból meg más forrásokból tudom róla, hogy könyvek sora képezi életművét. Egyszer sem kötelező olvasmány ma a diákságnak vagyis nem a magyar irodalom egyik nagy öregét akarom ünnepelem soraimmal 75. születésnapja közelében. De hadd dadogjam el: szerénysége, emberi tapintatossága, hazaszeretete, az ember iránti tisztelete, a kis dolgok nagyszerűségének felismerése és felmutatása olyan író-újságírói pályáivét rajzol, amely előtt csak tisztelegéssel állhat minden szakmabeli.

Talán szerdán útra bejön a szerkesztőségbe, szipkájába tesz egy kettőtört cigarettát, s amíg az elfüstöl, elmondja újabb riport- vagy tárcatémáit. Elmondja, s egy hét múlva meghozza. Fegyelmezetten, sorra tervezve, amint az újságíróhoz illik. Sohasem reklamál, sohasem panaszkodik. Emberként, abszolút toleráns emberként él, dolgozik közlekedik, s munká társadalmunkban. Szépet, jóért, emberséget, tisztességet is szelidén szól. Mint a tücsök. Észrevétlenül. Sokszor nem is tudjuk, melyik tücsök szól, csak ringatózunk a muzsikáján.

Ormos Gerő 75 éves... Ugye, nem is gondolná írásainak egyetlen olvasója sem? Az emberszeretet időtlen... Szeresse még nagyon sokáig az embert. Megért idejének erkölcsi időtlenségével!

Sz. S. I.

Hárman álltak a sarat. Az öregasszony, a félnótás Tóni, meg Ó. A rengeteg mosatlan edény, evőeszköz ömlött befelé a mosogatóba. A mosogatógép monoton zúgása, a tányérok csörömpölése, a vendégek zsirogása álmosítóan hatott zaklatott gondolataira, miközben keze leseperte a tányérban visszamaradt ételt a gyűjtőbe, egy mozdulattal egyívé terelte az evőeszközöket, s az összegyűrt szalvétákat egy másik mozdulattal bedobta az e célra odatett vödörbe. Felsőteste ringott, hol jobbra, hol balra, majd megint jobbra és megint balra két órán keresztül. Szedte-vette a benyújtott mosatlat.

Haja már csapzottan lógott, izzadt testére rátapadt a ruha, cipőjében átázott még a zokni is. Mindezt nem érezte. Gondolatai a múltban jártak, ha egy 18 éves lánynak lehet már múltja, és főleg a tegnapi napon.

Tegnap... Dezső megint megjelent a munkahelyén, és várta részegen. Hangja erős volt és rekedt a sok szesztől és cigarettától. Hiába volt erős, mint egy bivaly, magas és egyenes, mint egy száfa — az italtól összesett, szemében zavaros fények. Az értelem a szesz kifolyolában bújált, léptei bizonytalan imbolygássá váltak, ... de Ó érte jött, és az Ó karjára támaszkodhatott. Mentek, miután a főnökség a részegét kitessékelte az üzemből.

Az ajtón kilépve történt a baj. Egy hang, amely a ködfátyolban bújkáló értelemig csak eljuthatott, föltámasztotta Dezsőben az ördögöt.

Nem kérdezett. Űtött. A hang éle bántotta. De csak a levegőt kaszálta, mert a józan fiatalember elhajlott.

— Csillapodj!... mondta a józan. Menj szépen haza a kislánnyal, és aludd ki magad!

— Te, csak ne törődj az én kislánnyammal... és megint űtött. A józan is. Hanyatt esett, feje nagyot koppant a kövön, de Piri segítségével nagynehezen feltápaszkodott, s ahogy függőlegesen állt, azt kereste, kit űthet.

Piri a döbbenettől csak áll, nem is tudja hirtelenjében, hogy mit is tegyen. Azt tudja, hogy Dezsőnek nincs igaza, hiszen már odabent is Dezső kezdte, és kint is csak az hangzott el, miért nem viszi haza?...

Hiszen vinné Ó, de Dezső megmakacsolta magát, és ahogy húz-

Piri

ná magával, az két kézzel kapaszkodik a becsukott ajtó rácsába.

— Majd megmutatom én a főnökségnek! — üvölti, hogy az Isten... s ömlenek a szájából a mocskos moslékszavak.

— Menjünk haza, könyörög Piri, de Ót is durván hátralöki. Nekitántorodik a falnak.

A józan férfi most megmarkolja elől Dezső kék dzsekijét.

— Ne bántsd a kislányt!... Igaza van, menjetek haza!

De Dezső csak kaszál, hadonászik a karjával, nem ura a mozdulatainak, és a józan újra és újra bosszantóan elhajol.

— Nem akarlak megütni, mert abból baj lesz, mondja — de a kaszáló öklét véletlenül eltalálja,

és akkor űt, de már nagyobb, s Dezső megint a földön, és már orrából előszivárogo az első vérsepp.

— Ugye mondtam — mondja a józan. — Nekem nem szabad ütnöm. Ezzel elszalad. Nem azért, mert gyáva, hanem sportoló, s ezzel nem szabad visszaélni. De hát meg kellett fékezni ezt a dühöngő örültet.

Emez nagynehezen feltápaszkodik, megtörli az orrát, és ekkor meglátja a vért. Utána a józannak. Futásában (ha ezt futásnak lehet nevezni) csúnyán letapos egy kislányt. Az bömbölni kezd, az anyja szintén, a tömeg és Piri bénultan áll. Senki nem tesz semmit. Ki ezt, ki azt szidja.

Végül a tömegeből kilép egy most érkezett, idősebb, tagbaszakadt férfi, megmarkolja Dezsőt, és a félkarjával a falhoz szoritja.

— Csillapodj, fiacskám! Vasmarka kapocsként tartja a fiút, mozdulni sem tud, csak hadonászik megint. Egy véletlen mozdulat, eltalálja a vasmarkút, egy hirtelen villanása a kéznek, és Dezsőke mint egy letaglózott, elterül, és már ömlik is a szájából a vér. Szeme lecsukódott, öntudata elhagyta.

— Egy bányászt akarsz te megütni?... — mondja, belekarol a feleségébe, és szép lassan elbailag.

Piri lehajol, törli a vért Dezsőről, halkan duruzsol neki, csitítja, becéli.

A tömeg, főleg a későn jövők, mind-mind Dezső pártjára állt, és szidják az erőset, szidják a józant. Piri mindezt nem hallja, csak Dezsőt látja, s öröm lobban a szemében, mikor eszmélni kezd. Ahogy eszmél, nagynehezen felel, Pirit ellöki magától, támadó állást vesz fel, és űtni készül, de nincs kit.

Időközben a sokaság szétesett, az ingyen bemutatónak vége, és már úgvis itt a rendőrség, és ki akar na tanu lenni?

Pirit meghallgatják, Dezsőt elviszik.

Hát így volt... Dezső száját összekapcsolták a kórházban, a rendőrség meg kiengedte, mivel tanu egy sem akadt. Piri meg nem beszélt.

— Hé! Piri! Mit ábrándozol? — hallatszott a mosogatóból, és keze járt gépiesen tovább és tovább. Pillantása rátévedt a csuklójára. A két hónappal ez előtt felvágott erek forradásai látszottak.

Karja nyúlt a következő tányérrért, és mint gép a gépnek, adta karja a korongnak.

Ha Dezsőt is így ki lehetne mosni! — gondolta.

Szeméből kihuny minden csillogás, a reménytelenség elárasztotta egész testét, lelkét, pont úgy, mint mikor felébredt a kórházi ágyon.

Hát érdemes volt?

Hiszen senkije sincs.

Dezső, ha józan volt, nagyon szelidén viselkedett. Jó volt durva kezének egyetlen simogatása, jó volt mellette menni, érezni, hogy tartozik valakihez.

— Add már tovább azt a tálcát, szolták rá társai, és megrettenve az éles hangtól, visszazuhant a monoton munkába. Úgy érezte, lassan a gép meg a gondolataitól is megfosztja, a mosogató zsirtól terhes levegője ráül sovány testére, átjárja mindenét, és teljesen beivódik a hájába, ruhájába, mint Dezső élete.

Alig várta a műszak végét, hogy lemene a zuhanyzóba, lemosson és kimosson magából mindent. A többiek már régen elmentek, Ó még mindig a zuhany alatt állt, élvezte a víz enyhén klóros illatát. És ekkor kiégett szeméből megeredtek a könnyek.

TEMESVÁRI TIBOR

„Rómáról jut eszembe...”

Híres emberek, híres házak

A barokk templomok modelljeként emlegetett Gesú-templom terén áll Altieri herceg palotája. Mikor annak idején építették, látta a herceg, hogy a környező házak nagy részét fel kell áldozni, le kell rombolni ahhoz, hogy nagyszabású palotája felépüljön az általa álmodott helyen. Megvásárolt tehát minden környező házat és azokat rögtön lebontatta. Mindenki készségesen eladta házat, csak egy kis öregasszony ragaszkodott a sajátjához. Ez a kis öreg egy cipész özvegye volt, bizony neki is jól jött volna a pénz. A herceg a ház értékénél jóval magasabb összeget ajánlott fel, de az öregasszony hajthatatlan maradt. Se kérés, se fenyegetés nem használt. És mivel abban a korban még nem volt kisajátítási rendelet, más kiutat kellett keresni. Még a pápát is megkérdézték, aki azt válaszolta, hogy a néni ke kivanásját tiszteletben kell tartani.

Úgy oldották meg aztán a problémát, hogy az öreg a há-

zában maradt és egy De Rossi nevű ügyes építész a házikó fölé építette a palotát, amely mintegy keretezte az öreg házat. Ha valaki meg akarja nézni a szűk bejáratú kis házat az Altieri-palotában, a Szt. István utca felől keresse, azonnal felismeri, mert ellentétben áll stílusában a ráépített palotával.

Ha fel akarnánk sorolni azokat a házakat Rómában, amelyekben híres emberek laktak, minden harmadik házat meg kellene említenünk. Nincsenek ezek már meg mind eredeti formájukban, egyiknek-másiknak csak a helye létezik. Olaszországban azonban azonnal kiteszik a megemlékező táblát még akkor is, ha a híres személyiség csak kevés időt töltött városukban.

Goethe 1786-ban jár Rómában, ahol az akkori főutcán (most Korzó utcának hívják = Via del Corso) lakott. Az „Itáliai utazásokban” elragadtatással beszél a Villa Borgheséről, ahol az Egmont, a Tasso és a Faust egy része szü-

letett. „Az életem itt olyan, mint egy ifjúé, álomhoz hasonló. Majd meglátjuk, megérdemlem-e ezt az álmot; vagy esetleg észreveszem, hogy ez is, mint minden egyéb csak hiúság?” — írja. Most Goethe-múzeumot rendeztek be aszó-bában, ahol lakott.

Sajnos, azt a házat, ahol Mozart lakott, a Nicosia téren, a városrendezési terveknek feláldozták.

Raffaello háza — igaz, már nem az eredeti formájában, kissé átalakítva — áll még ma is a Scossacavalli téren, itt élt és halt is meg. A Coronari utcában volt egy másik háza is, amelyről azt írta végrendeletében: azért tartotta fenn, hogy a befolyt lakbérből leendő sírját gondozzák.

Tipikusan római környezetben élt és írta tipikusan germán operát Wagner Richard, a Babuino utcában.

És hogy a mi Adv Endrénkről se feledkezzünk meg, ő is lakott Rómában, a leg-elegánsabb utcában, a maide nem minden olasz filmben szereplő Veneto utcában (Via Veneto), ahol emléktábla hirdeti nevét.

TIMARNE
MAKKAR ERZSÉBET